

Domnița Tomescu

ONOMASTICĂ DELEXICALĂ ROMANICĂ ȘI ROMÂNEASCĂ. NUMELE DE ANIMALE

1. Analiza comparativă a domeniilor onomastice romanice, din care face parte și sistemul onomastic românesc, este menită să identifice, pe de o parte, particularitățile denominației antroponimice în fiecare dintre ariile romanității, și, pe de altă parte, trăsăturile lor comune la nivel denominativ și formal. Inventarul onomastic care se pretează cel mai bine unei analize de acest tip este cel delexical, reunind numele de persoană (prenume, nume de familie, supranume) provenite de la nume comune. Baza lexicală romanică comună a antroponimelor analizate permite confruntarea mai multor sisteme onomastice, în perspectiva raporturilor dintre apelative și numele proprii supuse transferului funcțional denominativ. Se poate astfel motiva mai bine transferul apelativelor în clasa numelor proprii. Relațiile care se stabilesc între elementele lexicale și numele de persoane pe calea fixării onomastice a supranumelui explică transformările formale care însoțesc schimbarea funcțională.

În analiza de față am ales numele de animale, clasă lexicală a vocabularului romanic esențial, bine reprezentată în toate sistemele onomastice. Seria lor se încadrează în general în lexicul moștenit, ai cărui termeni corespund unor criterii esențiale de vârstă, de stabilitate și de frecvență.

Lexicul moștenit în limba română și în alte limbi romanice cuprinde, în general, 43 de nume de animale atribuite latinei, dintre care 2 nume generice: ANIMAL „animal”, PISCIS „pește”, 15 nume de animale domestice, descendente din lat. AGNELLUS „miel”, BOS „bou”, CABALLUS „cal”, CANIS „câine”, CAPRA „capră”, CATELLUS „cățel”, CATTUS/GATTUS „pisică”, OVIS „oaie”, PORCELLUS „purcel”, PORCUS „porc”, TAURUS „taur”, VACCA „vacă”, VERRIS „ver”, VERVEX „berbec”, VITULUS/VITELLUS „vițel”, 8 nume de animale sălbatice, continuatoare ale lat. CERVUS „cerb”, *ERĪCIUS „arici”, LEO „leu”, LEPUS „ iepure”, LUPUS „lup”, SORĪCIUS „șoarece”, URSUS „urs”, VULPES „vulpe”, 9 nume de păsări, provenite din lat.: CORVUS „corb”, CUCULUS „cuc”, GALLĪNA „găină”, HIRUNDO „rândunică”, MERULA „mierlă”, *PALUMBUS „porumbel”, PASSER/PASSAR „pasăre”, PULLUS „pui”, TURTUR „turturică”, 8 nume de insecte, succesoare ale lat: ALVĪNA „albină”, ARANEA „paianjen”, FORMĪCA „furnică”, GRILLUS/*GRILLIUS „greiere”, MUSCA „muscă”, PULEX „purice”, TABANUS „tăun”, VESPA „viespe”, la care se adaugă un nume de animal fantastic DRACO „dragon, drac”.

Acest inventar lexical, comun din punct de vedere etimologic și, parțial, semantic, s-a fixat în antroponimia domeniilor romanice. În toate lexemele romanice care au devenit nume de persoane se regăsește modelul funcțional și formal al supranumelor latine (*cognomina*) de același tip (Kajanto 1965), care au avut o frecvență destul de ridicată în antroponimia latină.

Comparând seriile lexicale și onomastice ale diferitelor limbi romanice, se remarcă similitudini și diferențe funcționale și formale, ce pot fi reprezentate printr-o schemă de distribuție care include:

- a) o zonă de intersecție lexicală, ca loc de joncțiune exclusivă a formelor lexicale romanice asemănătoare;
- b) o zonă de intersecție onomastică, în care se reunesc formele antroponimice romanice similare;
- c) o zonă intermediară de intersecție lexico-onomastică, compusă din forme lexicale romanice cu o extensiune funcțională onomastică de același fel.

Fiecare zonă de intersecție delimitează două zone de disjuncție corespunzătoare, una a elementelor romanice neromânești și alta românească, care includ diferențe specifice pentru fiecare domeniu. Astfel se pot delimita:

- a₁) zone de disjuncție lexicală;
- b₁) zone de disjuncție onomastică;
- c₁) zone de disjuncție lexico-onomastică.

Paralelismul dintre domeniile romanice arată că zona de intersecție lexicală și zona de intersecție onomastică se reduc în favoarea zonei de intersecție lexico-onomastică.

Aceste observații interesează problema generală a motivării numelor proprii. În legătură cu relația dintre apelative și numele proprii, se pun următoarele întrebări care așteaptă un răspuns argumentat cu rezultate ale cercetării onomastice generale:

Există cuvinte incapabile de a îndeplini o funcție onomastică?

Există cuvinte a căror semantică favorizează exercitarea unei funcții onomastice?

Relația dintre un apelativ și funcția sa onomastică este sistematică sau accidentală?

Două limbi, chiar înrudite, prezintă motivații onomastice similare explicabile sau nu?

Compararea extensiunilor lexicale și onomastice a formelor romanice, care poate include două sau mai multe domenii sau totalitatea domeniilor romanice, dacă se urmărește o descriere la nivel panromanice, se poate realiza după mai multe criterii:

- proximitatea (domeniile iberoromanice castilian/catalan) sau depărtarea geografică (domeniul portughez/românesc);
- poziția lor în configurarea ariei romanității (domenii centrale/laterale);
- evoluția lor (domenii inovatoare/conservatoare);
- caracteristici semantice și gramaticale.

2. Studiul formelor onomastice romanice în perspectiva provenienței lor lexicale (*nume proprii romanice delexicale*) are ca punct de plecare documentarea avizată a fiecărui domeniu romanic, urmată de sinteza romanică a datelor documentare¹.

Analiza lexicului romanic și onomastica delexicală romanică arată că o zonă de intersecție lexicală exclusivă a numelor de animale, reprezentând o bogată sursă de supranume, devenite mai târziu nume proprii de persoane, este destul de rară. Motivația onomastică a numelor de animale este probabil mai puternică decât cea a altor referenți, pentru că transferul apelativelor în clasa numelor proprii este aproape total. Numele comune de animale domestice, de animale sălbatice, de păsări, de insecte se fixează în onomastică fie prin transfer metonimic: nume de posesori de animale, nume de ocupații legate de animale (crescători de animale, păstori, vânători etc.) sau metaforic: nume ale unor particularități fizice, comportamentale ale animalului, sugestive pentru desemnarea unor calități sau defecte umane.

2.1. Ariile de intersecție lexicală a domeniilor romanice sunt discontinue. De exemplu, succesorii lexicali ai lat. VESPA, moșteniți în toate limbile romanice, se dovedesc productivi numai în antroponomia domeniului galo-roman, italo-roman și românesc (DHAR 365). Este adevărat că inventarul numelor de familie de tip supranume, care pot fi atribuite lat. VESPA, este redus. Multe dintre aceste nume de familie au numai atestări istorice. Numele de familie derivate sunt, de asemenea, foarte rare.

Astfel, aria de conjuncție lexicală se reduce doar la domeniile iberoromanice: port. *bespa*, *vespa* (DLRP 240), gal. *vespa* (Lorenzo 375); ast. *aviespa* (Neira 57a), cat. *vespa* (DECat 9, 184), care nu au extensiune onomastică. Tot restul Romaniei constituie o arie de intersecție lexico-onomastică: fr. *guêpe* (FEW 14, 342b–344a), it. *vespa* (DELI), sard. *espu*, *espa*, rom. *viespe* (Tiktin 2.847, Pușcariu 877, Ciorănescu 834).

2.2. Zona de intersecție onomastică exclusivă, deși redusă, est bine precizată. Domeniul asturian și cel românesc, de exemplu, nu conservă succesori ai lat. COLUMBUS, care a fost înlocuit integral cu elemente lexicale moștenite din lat. PALUMBUS „porumb(el)”. Formele onomastice corespondente: *Columbo*, *Columba*, *Colunba*, documentate în onomastica asturiană medievală sau modernă (DHAR 298), sunt puse în legătură cu numele de persoană COLUMBUS/COLUMBA, documentat încă din latină (Kajanto 330). În antroponomia românească se înregistrează o formă onomastică izolată, numele de familie *Corâmba* (Constantinescu 421), care a fixat probabil un vechi apelativ regional moștenit *corâmbă*, astăzi dispărut. Numele de persoană COLUMBUS/COLUMBA, perpetuat prin tradiția ecleziastică, nu a lăsat nicio urmă în onomastica românească creștină ortodoxă.

¹ Lucrarea noastră beneficiază de experiența și rezultatele proiectului internațional *Patronymica romanica (PatRom)*, care a inițiat cercetarea numelor de familie romanice provenite de la supranume, realizând primul *Dicționar istoric de antroponomie romanică (Dictionnaire historique de l'anthroponymie romane)*.

2.3. Majoritatea numelor de animale aparțin zonei de intersecție lexico-onomastică. Se poate trage concluzia că, în domeniile romanice, numele de animale au reprezentat o sursă importantă de supranume (de tip poreclă), care s-au oficializat ulterior ca nume de familie. În același timp, se poate constata că funcția onomastică a numelor de animale se realizează diferit de la un nume la altul. În această perspectivă, zona de intersecție lexico-onomastică a diferitelor sisteme romanice nu este omogenă. Dacă se compară productivitatea onomastică a numelor de animale în diverse domenii, se constată existența unor modele onomastice comune de puternică sau de slabă productivitate, precum și a unor modele onomastice distincte, foarte productive într-un domeniu și puțin productive în altul. Se ridică din nou problema motivării formelor onomastice care ar putea explica această distribuție.

Cel mai bine reprezentat model de productivitate onomastică a lexemelor romanice este extensiunea antroponomică a apelativelor descendente din lat. LUPUS. Numele comune romanice provenite din lat. LUPUS „lup”: port. *lobo* (DELP 3.434), ast. *llobu* (DALLA 753), cast. *lobo* (DECECH 45), cat. *llop* (DECAT 68), fr. *loup* (FEW 2,68), it. *lupo* (DELI 3.690, GDLI 9.316–9), rom. *lup* (CADE 1.028, DEX 587) alcătuiesc în fiecare arie romanică serii numeroase și diversificate de nume de persoane (prenume, nume de familie, supranume), cum este și seria antroponomică românească, care conține nume simple: *Lup, Lupa, Lupe, Lupu, Lupul*, derivate: *Lupache, Lupaiu, Lupan, Lupandra, Lupaș, Lupașin, Lupașcu, Lupăiescu, Lupău, Lupănescu, Lupășcuță, Lupca, Lupea, Lupeci, Lupei, Lupescu, Lupeș, Lupică, Lupilă, Lupitu, Lupiță, Lupoiaia, Lupoiaie, Lupoiescu, Lupoiu, Luponiu, Lușșă, Lușșan, Lușșel, Lușșescu, Lupuș, Lupușor, Lupulete, Lupulețu*, compuse: *Alupei, Alupului, Alupăiesii, Alupoaiiei, Alupșei* etc. (Constantinescu 312–313). Numărul de derivate cu sufixe lexicale și onomastice predomină familia onomastică a numelui delexical *Lup(u)*.

Marea diversitate, precum și vitalitatea acestor nume, se explică prin interferența tradiției onomastice a numelui personal latin LUPUS, răspândit în antroponomia creștină ca nume de sfânt, cu cea a supranumelui de proveniență lexicală, până la imposibilitatea de a preciza caracterul delexical sau deantropomic al diferitelor forme.

2.3.1. Zona romanică de intersecție lexico-onomastică cuprinde arii diferite sub aspectul frecvenței. Astfel, numele de persoane delexicale descendente din lat. CERVUS sunt inegal reprezentate în inventarele onomastice romanice, în descreștere de la o densitate medie în antroponomia românească la slaba frecvență în antroponomia hispanoromanică și până la absența lor în onomastica domeniului catalan (DHAR 98).

Prin comparație, slaba productivitate onomastică caracterizează majoritatea numelor de animale domestice. Reprezentanții lexicali romanici ai etimoanelor lat.

CAPRA, CATTUS, TAURUS, VERRIS, VACA s-au fixat foarte rar în antroponimia medievală și contemporană (DHAR 41–51). Alături de posibile explicații semantice, selecția redusă a lexemelor de acest tip în denotația personală se poate justifica prin particularități ale fiecărui sistem. Slaba reprezentativitate onomastică se explică cel mai adesea prin circulația redusă a apelativelor corespondente. Este cazul apelativului asturian *gallina* „găină”, înlocuit prin lexemul *pita*, de origine incertă, probabil onomatopeic, neproductiv din punct de vedere onomastic. O situație asemănătoare, explicabilă prin substituția formelor lexicale moștenite, poate fi evocată cu privire la succesiunea lexicală și onomastică românească a lat. CATTUS/CATA „pisică”: frecvența redusă a numelor de persoane provenite din derivatul *cătușă* „pisică” < lat. CATTUS corespunde substituției lexemului moștenit cu forma lexicală *pisică*, probabil de origine onomatopeică (DHAR 52–70).

2.3.2. Încercarea de a motiva semantic numele de persoană provenite de la nume de animale arată numeroase deosebiri între diferitele domenii romanice cu privire la accepțiile figurate ale lexemelor respective. Semele conotative potențiale ale supranumelor metaforice, referitoare la aspectul fizic sau la comportamentul animalului, pot fi atât pozitive, cât și negative. Interpretarea lor este diferită de la un sistem denominativ la altul. De exemplu, antroponimele provenite din lexeme romanice atribuite lat. CAPRA au la bază supranume motivate diferit de comportamentul animalului: caracterul capricios (DCECH 1, 715) și agitat, care dovedește nervozitate, pe de o parte, frivolitate, de cealaltă parte (FEW 2, 295a). Trăsăturile semantice pozitive sugerate de unele calități ale animalului, ca agilitatea și chiar modestia (DA 109–110), sunt rar evocate în motivația metaforică a supranumelor devenite nume de familie. Tot astfel, reprezentanții romanici ai lat. BOS, CABALLUS pot semnifica în același timp „om prost, obtuz” și „om puternic, rezistent”; „om răbdător” (DHAR 8–23). Succesorii lexicali ai lat. FORMICA „furnică”: ast. *formiga*, rom. *furnică* (DHAR 93–100) exprimă metaforic fie calitatea unei persoane harnice, care muncește mult, fie defectul unei persoane nervoase, agitate, simbolizând în același timp micimea, caracterul neînsemnat. Numele de păsări sunt legate semantic, prin sensul lor figurat, de grație, de libertatea zborului sau de frumusețea cântecului. Pentru fiecare lexem romanic se pot multiplica semnificațiile metaforice, pentru că fiecare cuvânt este deschis asociațiilor semantice diverse.

De asemenea, semantismul apelativului poate fi considerat ca neproductiv. Formele lexicale continuatoare ale lat. CAPRA prezintă o extensiune onomastică redusă în anumite domenii romanice, precum cel iberoromanic, în pofida asociațiilor figurative numeroase pe care le poate realiza numele comun. De cele mai multe ori, conotațiile negative implicate în sensul formelor lexicale poate împiedica fixarea lor ca nume de familie.

Din cele arătate, este evident că cele mai multe conotații metonimice și metaforice ale numelor de animale pot explica onomasticizarea unor lexeme, dar nu circulația sau productivitatea lor antroponimică.

3. Toate zonele romanice de intersecție lexicală delimitează zone de disjuncție lexicală, care includ domenii care nu continuă anumite etimoane latine. Disjuncția lexicală a domeniului românesc are două aspecte: a) lexeme moștenite în toată România în afară de română; b) lexeme moștenite exclusiv în română.

3.1. În ceea ce privește numele de animale, din limba română lipsesc descendenții lexicali a numeroase etimoane latine: ALAUDA „ciocârlie”, ANGUILLA „anghilă”, BESTIA „animal”, CICONIA „barză”, COLUBRA „șopârlă”, *CROCODILUS „crocodil”, CUNICULUS „iepure”, FALCO „vultur”, GALLUS „cocoș”, GRYPHUS „grifon”, HARING/ARINGUS „hering”, *LUSCINIOLUS „privighetoare”, MULTO „berbec”, MULUS „măgar”, PIPIO „porumbel”, RANA „broască”, RATTIA „șobolan”, SARDINA „sardină”, *SCUIRUS „veveriță”, TRUCTA „păstrăv” ș.a. Lexemele românești corespunzătoare sunt cuvinte neromanice (de alte origini), dintre care unele (*ciocârlie, barză, cioară, cocoș, berbec, măgar, broască, veveriță*) au alcătuit serii onomastice delexicale.

3.2. Printre lexemele moștenite exclusiv în română se găsește un singur cuvânt din clasa numelor de animale (nume de insecte): *albină* < lat. ALVINA „stup”. Etimonul face parte din câmpul semantic al numelor de insecte, fără să reprezinte propriu-zis clasa respectivă. Celelalte domenii romanice au moștenit lat. APIS/APICULA „albină”, ai cărei succesori romanici: port. *abelha*, sp. *abeja*, cat. *abella*, prov. *abelha*, fr. *abeille*, it. *pecchia* (REW 42) au format numeroase nume de persoane. Din punct de vedere lexical, cele două tradiții romanice, cea a lat. APIS/APICULA și cea a lat. ALVINA, sunt comparabile semantic și sub raportul productivității și al frecvenței lor. Din punct de vedere onomastic, fixarea acestor cuvinte, atribuite unor etimoane diferite, este asemănătoare numai prin tipul denominației, ca nume de familie provenite de la supranume de același tip formal.

Disjuncția lexicală a domeniilor romanice cuprinde, de asemenea, lexeme care nu au funcție onomastică, deși clasa referentului lor ar putea motiva numele de persoană. În română, continuitatea lat. AVICELLUS „pasăre mică” este reprezentată probabil prin forma lexicală *aușel* m., care desemnează o pasăre de mici dimensiuni (*Regulus oistatus*). Lexemul este un termen de ornitologie populară, puțin cunoscut, înregistrat în Oltenia, pe care dicționarele îl menționează ca diminutiv al cuvântului moștenit *auș* m. < lat. AVUS „moș” (CADE 122; DA; Cioranescu 49–50). Hasdeu 456 justifică această etimologie prin noțiunea de regalitate, implicată în toate formele lexicale romanice care desemnează micuța pasăre: fr. *roitelet*, ital. *realino*, span. *reyezuelo*, comună, în subsidiar, și cuvântului românesc *auș* sau diminutivului *aușel*, ambii explicați, însă, printr-un fals etimon: lat. AUSONIUS. Descendența cuvântului *aușel* din lat. AVICELLUS „pasăre mică”, prin intermediul formei din latina populară AUCELLUS (Scriban 28), este considerată incertă (Cioranescu 50). Confuzia etimologică este evidentă. Atribuirea derivatului *aușel*

bazei *auș* se explică prin paronimia etimoanelor: lat. AVUS și lat. AVIS și a diminutivelor corespunzătoare. Dacă se admite, ca etimologie a cuvântului *aușel*, numele generic AVICELLUS, forma lexicală respectivă poate fi evocată ca exemplu de lexem fără extensiune onomastică, având în vedere că materialul onomastic românesc cules până în prezent nu cuprinde supranume sau nume de familie corespunzătoare lexemului *aușel*.

3.3. Disjuncția lexicală a domeniilor romanice este adeseori de natură semantică. Lexemele care continuă același etimon se disting prin sensul lor, care poate fi în continuitatea sau în discontinuitatea sensului etimonului. Astfel, lat. DRACO (< gr. *drákôn*, *-ontos*) „șarpe de mari dimensiuni”, „șarpe infernal, demon, diavol”, „monstru mitic, fabulos” s-a conservat în toată România, dar în mod diferit din punctul de vedere al semnificației (REW 213). Sensul apocaliptic creștin „șarpe infernal, figură care personifică forța diavolului” se perpetuează în franceza veche *drac*, *dra* „spiriduș, spirit malefic, diavol” (FEW 3.150b) și, mai ales, în română, limbă în care apelativul *drac* a devenit sinonim cu lexemul romanic *diable* (Tiktin 2,94). O semnificație apropiată, privitoare la vrăji și spirite malefice, ale cuvântului *drac* apar și în occitană (Mistral 1.824–5).

Sensul arhaic mitologic al lat. DRACO „monstru fabulos, dragon” se continuă în toate limbile romanice, cu excepția dialectului asturian și a limbii române (DHAR 77–86). Ca sens dominant al formelor romanice actuale, apare cu un uz special în heraldica medievală, ceea ce explică numeroase supranume.

Cele două semnificații ale cuvântului latin, diferit transmise continuatorilor lexicali romanici, au numeroase conotații sugestive pentru supranumele devenite nume de familie: puterea fabuloasă, răutatea, perversitatea, spiritul distructiv. Numeroase tabuuri legate de funcția magică a apelativului pot explica slaba productivitate și frecvența redusă a antroponimelor rezultate din onomasticizarea lexemului.

3.4. Disjuncția lexicală între domeniile romanice poate fi cauzată de discontinuitatea formelor lexicale moștenite, în unele arii romanice, în discordanță cu alte arii, în care succesorii lexicali ai aceluiași etimon au continuitate. De exemplu, coincidența lexicală a descendenților lat. PORCUS „porc” privește formele lexicale: port. *porco* (Lorenzo 286), cast. *puerco* (DCECH 4, 675), cat. *porc* (DECat 6, 702), fr. *porc* (FEW 9, 189a), it. *porco* (DEI 3022), sard. *porcu* (DES 2.296) și forma românească *porc* (Tiktin 3.150), bine reprezentate în plan onomastic. Forma lexicală asturiană actuală *gochu* < KOŠ „porc” delimitează o zonă exclusiv asturiană. Substituția lui *puerco* prin *gochu* a fost influențată de uzul metaforic al adjectivului *puerco* cu semnificația „murdar”, precum și „grosolan, necinstit”, care se impune în motivația antroponimelor corespondente.

4. Încadrarea apelativelor romanice în zona de intersecție sau de disjuncție lexico-onomastică este adesea de natură morfologică. Astfel, selecția genului gramatical al formelor onomastice simple se realizează prin adaptarea onomastică a finalei numelui propriu potrivit sexului purtătorului aceluși nume. Un exemplu îl constituie antroponimia iberoromantică, care prezintă modele denominative de supranume istorice, cu terminația de feminin a lexemului *formiga* „furnică” (FEW 3, 720a) adaptată la necesitățile de denumire prin supranume a unei persoane masculine: *Dominicus Formigo*, atestat în 1219 (DHAR 95). Tendința de diversificare a terminației numelor de persoane în funcție de purtătorul numelui se observă, de asemenea, în antroponimia românească. Prenumele feminine provenite din nume comune ca *furnică*, *mierlă* se fixează sub forma feminină articulată hotărât: *Furnica* (DHAR 96). Supranumele devenite nume de familie, al căror gen gramatical nu are nevoie de a fi marcat, se fixează în forma feminină nearticulată *Furnică*.

5. Din punctul de vedere al structurii formelor, derivarea numelor de persoane delexicale care fixează nume de animale prezintă, în domeniile romanice, similitudini și diferențe specifice.

Un prim aspect îl constituie continuitatea unor derivate latine de tipul: *AGNELLUS* < *AGNUS*, *PORCELLUS* < *PORCUS*, *VITELLUS* < *VITA*, prin forme lexicale romanice simple, ca rom. *miel*, *purcel*, *vițel*, cu extensiune onomastică amplă, desemnând, în general, „puiul de animal”. Aceste forme lexicale onomastice se disting de seriile derivate create pe teren romanic, cu sufixele latine *-ARIU(S)*, *-ONE*, *-OSU*, *-TORIUM*, creatoare ale unei zone de intersecție lexico-onomastică amplă.

Zona de disjuncție derivativă este destul de extinsă. Un exemplu îl constituie derivarea românească, diversificată prin includerea a numeroase sufixe de origine slavă, adesea combinate cu sufixele moștenite.

6. Fixarea onomastică a formelor lexicale compuse ale numelor de animale se încadrează în aceleași repere comparative. Zona de intersecție a domeniilor romanice este redusă din acest punct de vedere. Majoritatea numelor de animale nu se încadrează în modele comune de denumiri compuse. Se observă, de asemenea, că modelul numelor de persoană compuse există numai în anumite combinații semantice, de exemplu numele generic al animalului însoțit de un adjectiv de culoare, pe care îl exemplificăm cu numele de persoană asturian *Yohannes de Voialbo* și numele românesc *Boualb* (DHAR 77). Culoarea albă, rară la acest animal, este un semn distinctiv important în individualizarea antroponimică. Seria numelor de persoană românești create după acest model formativ cuprinde nume ca *Boubălțat*, *Bougalben*, *Bounegru*, *Calalb*, *Porcalb*, *Vacăalbă* etc.

Zona de disjunctie a numelor proprii românești prezintă structuri specifice, precum combinarea numelor de animale cu adjective-numerale, de tipul *Șapteboi*, *Treibo* etc. sau cu verbe, de tipul *Belibou*, *Rănibou*, *Taiebou*.

Analiza formelor lexicale și onomastice romanice atribuite aceleiași etimon latin relevă nenumărate fapte semnificative pentru procesul denominativ și pentru trecerea formelor dintr-o clasă nominală în alta. Constatarea unor similarități și distincții la nivelul diferitelor sisteme lexicale și onomastice romanice pledează în favoarea unor cercetări comparative aprofundate în cadrul lexicologiei și al antroponimiei.

SURSE LEXICALE ȘI ONOMASTICE

- [CAAD] CANDREA, I.-Aurel, ADAMESCU, Gh., 1926–1931: *Dicționarul enciclopedic ilustrat*. Partea I: *Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi* de I.-Aurel Candrea. Partea II: *Dicționarul istoric și geografic universal* de Adamescu, Gh., Editura „Cartea Românească”, București.
- [CADE] CANDREA, I. A., DENSUSIANU, Ov., 1907–1914: *Dicționar etimologic al limbii române. Elementele latine. (A–Putea)*, Socec, București.
- [Cihac] CIHAC, A. de, 1879: *Dictionnaire d'étymologie daco-romane*. Vol. I. *Éléments latins, comparés avec les autres langues romanes*, Ludolphe St. Goar, Francfort A/M.; A. Asher, Berlin; Bucarest, Socec, București.
- [Cioranescu] CIORANESCU, Alejandro, 1958–1966: *Diccionario etimológico rumano*, fasc. 1–6, La Laguna.
- [Constantinescu] CONSTANTINESCU, Nicolae A., 1963: *Dicționarul onomastic românesc*, Editura Academiei, București.
- [DALLA] 2000: *Diccionariu de la Llingua Asturiana*, Academia de la Llingua Asturiana, Uviéu.
- [DCECH] COROMINAS, Joan, PASCUAL, José Antonio, 1980–1991: *Diccionario critic etimológico castellano et hispánico*, 6 vol., Gredos, Madrid.
- [DECat] COROMINAS, Joan, 1980–1991: *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalane*, 9 vol., La Caixa, Barcelona.
- [DEI] BATTISTI, Carlo, ALESSIO, Giovanni, 1950–1957: *Dizionario etimologico italiano*, 5 vol., Barbèra, Firenze.
- [DELI] CORTELAZZO, Manlio, ZOLLI, Paolo, 1979–1988: *Dizionario etimologico della lingua italiana*, 5 vol., Zanichelli, Bologna.
- [DELP] MACHADO, José Pedro, 1989: *Diccionário etimológico da lingua portuguesa*, 5 vol., Confluência, Lisboa.
- [DEX] COTEAU, Ion, SECHE, Luiza, SECHE, Mircea (coord.), 1975: *Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)*. Editura Academiei, București.
- [DHAR] KREMER, Dieter (coord.), 1997: *Dictionnaire historique de l'anthroponymie romane (PatRom)*. *Présentation d'un projet*, Max Niemeyer Verlag, Tübingen.
- [DLS] PITTAU, Massimo, 2002–2003: *Dizionario de la lingua sarda – fraseologico ed etimologico*, 2 vol., Gasparini, Cagliari.

- [FEW] WARTBURG, Walter von, 1922: *Französisches Etymologisches Wörterbuch*, 25 vol., Bonn, Leipzig, Tübingen, Basel.
- [GDLI] BATTAGLIA, Salvatore, 1961–2002: *Grande dizionario della lingua italiana*, 21 vol., UTET, Torino.
- [Hasdeu] HASDEU, B. Petriceicu, 1887–1893: *Etymologicum Magnum Romaniae. Dicționarul limbei istorice și poporane a românilor*. Socec și Teclu, București.
- [Lorenzo] LORENZO, Ramón, 1968, *Sobre cronologia do vocabulario galego-português*, Galaxia, Vigo.
- [Mistral] MISTRAL, Frédéric, 1879–1886, *Lou tresor dóu Felibrige ou Dictionnaire provençal-français*, 2 vol., Avignon, Paris.
- [Neira] NEIRA MARTINEZ, Jesús, PIÑEIRO, M^a del Rosario, 1989: *Diccionario de los bables de Asturias*, IDEA, Oviedo.
- [Pușcariu] PUȘCARIU, Sextil, 1905 [1975]: *Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache*, Winter, Heidelberg.
- [Scriban] SCRIBAN, August, 1939: *Dicționarul limbii românești*. (Etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaizme, neologizme, provincializme), Institutul de arte grafice „Presa bună”, Iași.
- [Tiktin] TIKTIN, H., 1903–1924: *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*. [Band I–III]. Staatsdruckerei, Bukarest.

BIBLIOGRAFIE

- ANDRÉ, Jacques, 1967: *Les noms d'oiseaux en latin*, Klincksieck, Paris.
- KAJANTO, Iiro, 1965: *The Latin Cognomina*, Societas Scientiarum Fennica, Helsinki.
- CANDREA, I. Aureliu, 1896: *Poreclele la români*, București.
- PAȘCA, Ștefan, 1936: *Nume de persoane și nume de animale în țara Oltului*, Imprimeria Națională, București.
- TOMESCU, Domnița, 2001: *Numele de persoane la români. Perspectivă istorică*, Editura Univers Enciclopedic, București.

ONOMASTIQUE DÉLEXICALE ROMANE ET ROUMAINE. NOMS D'ANIMAUX

(Résumé)

L'article présente quelques aspects de l'onomastique délexicale de différents domaines romans dans la perspective du transfert des mots hérités dans la classe des noms de personne (prénoms et surnoms, fixés comme noms de famille). L'analyse comparative des formes onomastiques issues de noms d'animaux permet d'identifier, dans les langues romanes, certaines zones d'intersection et de disjonction lexicale, onomastique et lexico-onomastique.

Cuvinte-cheie: continuitate, delexical, diferență, lexical, onomastic, similitudine.

Mots-clés: continuité, délexical, différence, lexical, onomastique, similitude.

*Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”
București, Calea 13 Septembrie nr. 13*